

Sygn. akt I CSK 78/08

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 sierpnia 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Gerard Bieniek (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (sprawozdawca)

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian

w sprawie z powództwa A. S.

przeciwko (...) Bankowi (...) S.A. w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 13 sierpnia 2008 r.,

skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 21 września 2007 r., sygn. akt X Ga (...),

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy w O. wyrokiem z dnia 24 listopada 2006 r. utrzymał w mocy wyrok zaoczny, zasądający na rzecz A. S. i J. R. od (...) Banku (...) S.A. w W. kwotę 1000 000 zł z ustawowymi odsetkami. Z dokonanych ustaleń wynika, że powódka i J. R. jako wspólnicy spółki cywilnej zawarli z pozwanym bankiem umowę rachunku bankowego. W umowie tej zastrzeżono, że wypłat z rachunku może dokonywać tylko A. S. Bank wypłacił jednak kwotę 111 970,83 zł na skutek dyspozycji J. R. Wypłata ta nastąpiła do rąk osoby nieuprawnionej, co w ocenie tego Sądu powoduje konieczność uwzględnienia powództwa. Sąd Rejonowy zasądził dochodzoną kwotę na rzecz obojga wspólników spółki cywilnej, także na rzecz nieuczestniczącego w procesie J. R., uznając, że wymaga tego art. 866 k.c. oraz uchwała wspólników.

Wyrokiem z dnia 21 września 2007 r. Sąd Okręgowy, na skutek apelacji pozwanej, zmienił ten wyrok i oddalił powództwo. Sąd ten zwrócił uwagę, że wyrok może być wydany tylko co do osób biorących udział w sprawie jako strony (art. 366 k.p.c.) Przepis art. 866 k.c., dający umocowanie każdemu ze współników spółki cywilnej do reprezentowania spółki, jest przepisem prawa materialnego, nie daje natomiast uprawnienia do wszczynania procesu w imieniu innego współnika. Sąd Okręgowy zwrócił ponadto uwagę, że powódka, reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, jasno precyzowała swe roszczenie jako odszkodowanie za nienależyte wykonywanie umowy rachunku bankowego poprzez dokonanie przez bank wypłaty na polecenie osoby nieuprawnionej w świetle umowy. Zdaniem Sądu Okręgowego, powódka szkody nie udowodniła. Środki zgromadzone na rachunku bankowym stanowiły majątek spółki cywilnej, w której współnikami byli powódka i osoba, na polecenie której bank dokonał wypłaty. Był to więc majątek stanowiący ich współwłasność łączną, o czym stanowi art. 863 k.c. Pomimo jednak oczywistego naruszenia przez pozwany bank warunków umowy (poprzez wypłatę środków na polecenie osoby nieuprawnionej) pieniądze z rachunku bankowego współników trafiły do jednego z nich. Nie wyszły więc poza spółkę, a pozostawały w dyspozycji współnika. Sam fakt wypłacenia pieniędzy współnikowi nie czyni szkody w majątku spółki.

Innym od wyżej opisanego roszczeniem jest roszczenie o wypłatę środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku bankowym, w sytuacji gdy bank takiej wypłaty odmawia. Takie roszczenie jest roszczeniem o wykonanie świadczenia umownego i znajduje prawną podstawę w przepisie art. 353 § 1 k.c. Taka podstawa prawna także, zdaniem Sądu Okręgowego, nie prowadzi do uwzględnienia powództwa. Wypłata nastąpiła bowiem do rąk jednego ze współników. Stan majątku spółki przed wypłatą i po wypłacie był zatem niezmienny, tyle że pieniądze zamiast w banku pozostawały w rękach współnika.

Powyższy wyrok zaskarżyli w całości skargą kasacyjną powódka i J. R. Skarga została oparta na obu podstawach kasacyjnych określonych w art. 393³ § 1 k.p.c. W ramach pierwszej podstawy zarzucali naruszenie art. 452 k.c. zdanie pierwsze poprzez jego niezastosowanie i brak przyjęcia, że jeśli spełnienie świadczenia nastąpiło do rąk osoby nieuprawnionej do jego przyjęcia, a przyjęcie świadczenia nie zostało potwierdzone przez wierzyciela, dłużnik jest zwolniony w takim zakresie w jakim wierzyciel ze świadczenia skorzystał i w związku z tym przyjęcie, że spełnienie świadczenia do rąk osoby nieuprawnionej zwalnia dłużnika bez konieczności

udowodnienia, że wierzyciel z tego świadczenia skorzystał. Naruszenie art. 471 k.c. miało polegać na jego błędnym zastosowaniu i uznaniu, że spełnienie świadczenia do rąk osoby nieuprawnionej do jego przyjęcia podlega głównie odpowiedzialności odszkodowawczej i dłużnik jest odpowiedzialny wobec wierzyciela głównie za ewentualną szkodę wynikłą z nienależytego wykonania zobowiązania i w związku z tym uznanie, że poniesienie szkody przez wierzyciela jest główną podstawą odpowiedzialności kontraktowej w sytuacji spełnienia świadczenia do rąk osoby nieuprawnionej do jego przyjęcia. Ponadto zarzucili naruszenie art. 6 k.c. i 353 § 1 k.c.

W ramach drugiej podstawy zarzucali naruszenie art. 316 § 1 k.p.c. i nieuwzględnienie w podstawie wyrokowania stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy na skutek modyfikacji powództwa dokonanego przez stronę powodową i w związku z tym uznanie, że strona powodowa wniosła o zasądzenie odszkodowania z tytułu wypłaty środków z rachunku bankowego osobie nieuprawnionej, w sytuacji gdy żądanie dotyczyło przywrócenia środków na rachunku bankowym. Zarzucali też błędne ustalenie, że świadczenie trafiło do majątku spółki, co stanowi naruszenie art. 232 k.p.c. i 233 § 1 k.p.c.

W konkluzji skarżący wnosili o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarżący sformułowali w skardze kasacyjnej zagadnienie prawne sprowadzające się do kwestii, czy wypłata środków z rachunku bankowego prowadzonego dla wspólników spółki cywilnej do rąk jednego z nich na podstawie wadliwej (niezgodnej z umową rachunku bankowego) dyspozycji – zwalnia bank z obowiązku przywrócenia środków na rachunku. Wyjaśnienie tej kwestii może nastąpić jednakowo tylko, o ile pozwalają na to granice skargi kasacyjnej, wyznaczone jej podstawami i zakresem zaskarżenia.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutów natury procesowej, bowiem zarzuty odnoszące się do prawa materialnego mogą być poddane ocenie tylko na podstawie prawidłowo ustalonego stanu faktycznego sprawy. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę, że w sprawie jako powód J. R. nie występował. Sam fakt, że uchwała wspólników upoważniała A. S. do działania w imieniu spółki, oraz, że udzielił pełnomocnictwa procesowego adwokatowi nie oznacza, że stał się, niejako automatycznie, powodem w sprawie. Z pozwu jasno wynika, że powództwo wniosła A.

S. we własnym imieniu. Przekształcenia podmiotowe dopiero w postępowaniu kasacyjnym nie są dopuszczalne.

Wbrew podnoszonym w skardze zarzutom nie nastąpiło naruszenie art. 316 k.p.c. Powództwo zostało sformułowane jako powództwo o odszkodowanie za szkodę poniesioną przez spółkę cywilną na skutek wypłaty środków z rachunku bankowego na skutek dyspozycji nieuprawnionego J. R., który środków tych nie przekazał spółce, lecz zużył je na własne potrzeby. W toku postępowania przed Sądem Rejonowym powódka, reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, oświadczyła, że „popiera powództwo i wnosi o przywrócenie środków na rachunku bankowym do kwoty 100 000 zł”. Takie stwierdzenie nie oznacza, że cofnęła powództwo o odszkodowanie, co najwyżej sformułowała dodatkowe żądanie o przywrócenie środków pieniężnych na rachunku bankowym. Gdyby jednak uznać, jak się tego domaga w skardze, że tylko takie żądanie było przedmiotem procesu, to z uwagi na brak interesu prawnego podlegałoby oddaleniu (art. 189 k.p.c.). Z reguły nie istnieje interes prawny w żądaniu ustalenia, że na rachunku bankowym znajdują się określone środki pieniężne (a do tego w istocie sprowadza się żądanie ich przywrócenia), gdy można domagać się wypłaty z tego rachunku żądanej kwoty. Ustalenie prawidłowego stanu tego rachunku stanowi wówczas przesłankę rozstrzygnięcia. Zwalnia bowiem bank z zobowiązania wypłata do rąk osoby uprawnionej, natomiast w wypadku wypłaty do rąk osoby nieuprawnionej zobowiązanie banku istnieje nadal, a posiadacz rachunku może domagać się od banku wypłaty na swoją rzecz (por. wyrok SN z dnia 28 maja 1998 r., III CKN 196/98, OSNC 2000, nr 1, poz. 8).

W rozpoznawanej sprawie ustalone zostało, że wypłata nastąpiła do rąk osoby nieuprawnionej w świetle uchwały wspólników, ale osobą tą był wspólnik. Wypłacone środki pozostawały w dyspozycji wspólnika, przekazane zostały spółce i nie wyszły poza nią. Ustalenie to skarżąca A. S. kwestionuje w skardze kasacyjną, zarzucając naruszenie art. 233 § 1 i art. 232 k.p.c. Zarzuty te nie mogą być uwzględnione. Zgodnie z art. 393³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia stanu faktycznego ani oceny dowodów, a takim zarzutem właśnie jest zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Jeżeli zaś chodzi o art. 232 k.p.c., to jest to adresatem tego przepisu są strony, a nie sąd, nie mógł więc naruszyć go Sąd Okręgowy.

Zarzuty naruszenia prawa materialnego mogą być poddane kontroli kasacyjnej tylko przy uwzględnieniu stanu faktycznego, który został w sprawie ustalony i którym Sąd Najwyższy jest związany (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), a nie stanu faktycznego, który

skarżący uznaje za prawidłowy. Przy ustaleniu zaś, że wypłacone z rachunku bankowego środki pieniężne nie wyszły poza spółkę, zarzuty naruszenia art. 452 i 471 k.c. nie mogą być skuteczne. Sąd Okręgowy uznał bowiem, że wypłata do rąk wspólnika J. R. naruszała co prawda umowę rachunku bankowego, jednak nienależyte jej wykonanie nie wyrządziło szkody w majątku wspólników. W tej sytuacji roszczenie odszkodowawcze nie podlegało uwzględnieniu.

Wobec powyższego orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 393¹⁴ k.p.c.